

Ципляк Наталія<https://orcid.org/0000-0002-7874-1277>

Researcher ID GQI-3066-2022

Scopus Author ID 59241744800

Кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: nata.tsyplyak@gmail.com

ТЕХНОЛОГІЯ МІКРОНАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні технології мікронавчання як інструменту модернізації викладання навчальної дисципліни «Історія країн Центрально-Східної Європи» в умовах цифровізації освіти, а також у визначенні особливостей її реалізації в дистанційному та змішаному форматах навчання.

Методологія дослідження поєднує загальнонаукові та спеціально-педагогічні методи. Використано аналіз, синтез, узагальнення та систематизацію для опрацювання науково-педагогічної літератури з питань цифрових освітніх технологій і мікронавчання. Порівняльний метод для зіставлення традиційних і інноваційних підходів до організації навчального процесу, а також структурно-функціональний аналіз для визначення сутності, принципів і характеристик мікронавчання. Метод моделювання для обґрунтування процедури впровадження мікронавчання у викладанні історії країн Центрально-Східної Європи.

Наукова новизна дослідження полягає у поглибленні розуміння педагогічних можливостей технології мікронавчання в процесі викладання історичних дисциплін, зокрема курсу «Історія країн Центрально-Східної Європи». А також у впорядкуванні ключових характеристик і принципів мікронавчання з урахуванням специфіки цифрового, дистанційного та змішаного форматів навчання, в обґрунтуванні поетапної моделі впровадження мікронавчання як ефективного інструменту підвищення навчальної мотивації, індивідуалізації освітнього процесу та розвитку професійних компетентностей здобувачів вищої освіти.

Висновки. Технологія мікронавчання є ефективним інструментом модернізації освітнього процесу, особливо в умовах дистанційного та змішаного навчання. Вона дозволяє структуровано подавати навчальний матеріал у вигляді автономних мікромодулів, поєднувати мультимедійні та інтерактивні елементи, стимулювати активність студентів і підвищувати їхню навчальну мотивацію.

Ключові слова: мікронавчання, дистанційне навчання, змішане навчання, цифрові освітні технології, мікромодуль.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та/або практичними завданнями. В умовах сьогодення, позначених активною цифровізацією освіти та поширенням дистанційного й змішаного навчання, особливої актуальності набуває використання технології мікронавчання як ефективного інструменту модернізації освітнього процесу. Розвиток цифрових технологій, з одного боку, розширив доступ до навчальної інформації, а з іншого – ускладнив процес відбору й структурування навчального матеріалу, що нерідко призводить до інформаційного перевантаження здобувачів освіти. Досить часто спостерігається механічне перенесення контенту з паперових носіїв у цифрове середовище без урахування дидактичних можливостей онлайн навчання.

За таких умов зростає потреба у впровадженні освітніх технологій, орієнтованих на студентоцентричний підхід, активне залучення здобувачів освіти до різних видів діяльності, участь в обговоренні, аналізі та отриманні зворотного зв'язку. Саме мікронавчання може розглядатися як практичне рішення для підвищення мотивації студентів до самостійного навчання, розвитку їхньої навчальної автономії та формування професійних компетентностей. Викладач у цьому контексті має виконувати

роль розробника освітнього контенту, створюючи різнотипні, змістовно насичені й водночас компактні навчальні матеріали, що стимулюють творче мислення та поглиблене опанування дисципліни.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Концепція мікронавчання має свої витoki з середини ХХ ст. і сформувалася на основі теорії програмованого навчання, розробленої американським психологом Б. Ф. Скіннером [7]. Учений обґрунтував доцільність поділу навчального матеріалу на невеликі «кроки», кожен з яких легко засвоюється здобувачами і забезпечує безпомилкове виконання навчальних дій. Такий підхід сприяє підтриманню активності, формуванню позитивної мотивації до навчання та зменшенню емоційного навантаження під час контролю знань.

Сьогодні технологія мікронавчання активно досліджується в Україні, зокрема щодо її можливостей, ефективності та особливостей впровадження в освітній процес. С. Литвинова провела ґрунтовний аналіз технології, визначивши основні принципи, переваги та недоліки [4]. В. Величко та О. Федоренко дослідили тривалість навчальних сесій і співвідношення часу під керівництвом викладача та самостійного опанування матеріалу [1]. Я. Сікора акцентує увагу на мультимедійності як важливій складовій мікронавчання [5]. Дослідники О. Глазунова, В. Кравченко, Т. Саяпіна, Т. Волошина та В. Корольчук розробили процедури впровадження технології мікронавчання у закладах вищої освіти та вивчили їхній вплив на мотивацію і академічні досягнення студентів [2; 3].

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні технології мікронавчання як інструменту модернізації викладання навчальної дисципліни «Історія країн Центрально-Східної Європи» в умовах цифровізації освіти, а також у визначенні особливостей її реалізації в дистанційному та змішаному форматах навчання.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного дослідження. Методологія дослідження поєднує загальнонаукові та спеціально-педагогічні методи. Використано аналіз, синтез, узагальнення та систематизацію для опрацювання науково-педагогічної літератури з питань цифрових освітніх технологій і мікронавчання. Порівняльний метод для зіставлення традиційних і інноваційних підходів до організації навчального процесу, а також структурно-функціональний аналіз для визначення сутності, принципів і характеристик мікронавчання. Метод моделювання для обґрунтування процедури впровадження мікронавчання у викладанні історії країн Центрально-Східної Європи.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Як сучасний освітній тренд, мікронавчання виникло у відповідь на зміну способів сприйняття інформації, скорочення тривалості концентрації уваги та потребу в гнучких навчальних середовищах, зокрема мобільному навчанні. Воно передбачає подання матеріалу у вигляді невеликих, керованих за обсягом і часом одиниць (мікромодулів), спрямованих на досягнення конкретного навчального результату. Технологія характеризується короткою тривалістю одиниць контенту, чіткою фокусованістю на конкретній навчальній цілі, а також багатоформатністю й багатоплатформенністю.

Мікронавчання організовується на засадах діяльнісного підходу й передбачає обов'язкову активність студентів, виконання ними практичних завдань, спрямованих на формування відповідних умінь і навичок. Серед його основних характеристик виокремлюють коротку тривалість навчальних блоків, стислість і змістову завершеність матеріалу, автономність кожного мікромодуля, різноманітність форматів подання інформації, інтерактивність та гнучкість, що дозволяє інтегрувати мікромодулі у структуру більших тем.

Принципами мікронавчання є послідовність і систематичність, наочність, активність і самостійність здобувачів освіти, міцність засвоєння знань та високий рівень залученості [4, 3]. Особливої ваги набуває візуалізація навчального контенту, на важливості якої наголошується в сучасних дослідженнях мікронавчання, де вона розглядається як один із ключових чинників його ефективності.

Мікронавчання створює сприятливі умови для індивідуалізації навчання, оскільки студенти самостійно визначають час, темп і послідовність опрацювання матеріалу та мають можливість багаторазового звернення до навчального контенту незалежно від місця перебування. За результатами досліджень В. Величка та О. Федоренка, оптимальна тривалість самостійного опрацювання навчального матеріалу становить 5–10 хвилин, що підтверджує ефективність саме мікронавчального формату [1, 69].

Процедура реалізації технології мікронавчання охоплює три основні етапи: створення курсу, проходження курсу студентами та аналіз результатів викладачем [3, 29]. На етапі проектування курсу визначаються навчальні цілі, структура дисципліни, добираються відповідні матеріали й практичні завдання. Мультимедійність як одна з ключових ознак мікронавчання передбачає використання різних форматів контенту: текстів, зображень, відео- й аудіоматеріалів, тестів та опитувальників [5, 168]. Аналіз результатів навчальної діяльності студентів дає змогу викладачеві оперативно коригувати зміст мікромодулів і вдосконалювати систему оцінювання, спрямовуючи навчальний процес на досягнення конкретних і вимірюваних результатів.

Навчальна дисципліна «Історія країн Центрально-Східної Європи II половини ХХ – початку ХХІ ст.» характеризується значним територіальним охопленням і складною, багатовекторною проблематикою. У межах курсу аналізується історичний розвиток держав регіону в період глибоких суспільно-політичних трансформацій, ідеологічного протистояння, кризи та краху соціалістичної системи, а також формування нових моделей розвитку в умовах європейської інтеграції. Така насиченість подій і фактологічного матеріалу потребує виваженого підходу до структурування змісту навчання, що зумовлює доцільність використання технології мікронавчання.

Застосування мікронавчання дає змогу логічно поділити навчальний матеріал на автономні тематичні мікромодулі, кожен з яких зосереджується на окремій країні, події або процесі. Це дозволяє уникнути інформаційного перевантаження здобувачів вищої освіти та забезпечує послідовне формування цілісного уявлення про історичний розвиток регіону. Особливо ефективним такий підхід є в умовах дистанційного та змішаного навчання, реалізованого на платформі Moodle, що використовується в освітньому процесі Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Репрезентативним прикладом реалізації технології мікронавчання є мікромодуль, присвячений темі «Чехословацька республіка (1945–1989 рр.)». Його зміст структуровано навколо ключових етапів повоєнного розвитку держави, що відбувався в умовах утвердження соціалістичної моделі, формування однопартійної політичної системи та посилення радянського впливу. Центральне місце в мікромодулі посідають події «Празької весни» 1968 р., які розглядаються як спроба реформування соціалістичної системи на засадах демократизації та лібералізації суспільно-політичного життя. Особливу увагу приділено наслідкам придушення реформ, запровадженню політики «нормалізації», а також впливу цих процесів на формування опозиційних рухів і передумови демократичних змін кінця ХХ ст.

Мікромодуль вибудовується за логікою «передумови – подія – наслідки» та орієнтований на досягнення конкретного навчального результату, а саме – формування в здобувачів вищої освіти розуміння причин, перебігу й історичного значення реформаторського руху в Чехословаччині. Перший етап мікромодуля передбачає проведення лекційного заняття з використанням мультимедійної презентації, яка у стислому та систематизованому вигляді висвітлює соціально-економічні та політичні передумови лібералізаційних процесів, основні напрями реформ і діяльність ключових історичних постатей.

Наступним елементом мікромодуля є перегляд коротких тематичних відеоматеріалів, інтегрованих у структуру курсу на платформі Moodle («Празька весна 1968 – намагання побудувати «соціалізм з людським обличчям», «Празька весна»: як СРСР придушив Чехословаччину», «1968: як СРСР придушив Празьку весну»). Зокрема, під час вивчення подій «Празької весни» доцільним є використання документального фільму «*Vesna 68*», який дозволяє глибше зрозуміти суспільно-політичну атмосферу періоду та емоційний контекст подій [6, 115]. Відеофрагменти відповідають принципам мікронавчання, мають обмежену тривалість і супроводжуються запитаннями для рефлексії, розміщеними у відповідних елементах курсу Moodle.

Після самостійного перегляду відеоматеріалів здобувачами вищої освіти проводиться практичне заняття, безпосередньо присвячене подіям «Празької весни». У його межах детально обговорюються причини та перебіг реформаторського руху, аналізуються позиції основних політичних лідерів, а також організовується дискусія за результатами перегляду відео. Дискусійний формат практичного заняття сприяє активізації пізнавальної діяльності студентів, розвитку навичок аргументованого висловлення власної позиції та критичного осмислення історичних подій.

Додатковим елементом реалізації технології мікронавчання є виконання інтерактивних письмових завдань у середовищі Moodle, зокрема підготовка коротких аналітичних робіт типу «мікроесе». Орієнтовні теми для завдання: «Празька весна» 1968 р.: спроба реформування соціалізму чи шлях до демонтажу системи?, «Роль інтелігенції та студентства в подіях «Празької весни», «Міжнародна реакція на події 1968 р. у Чехословаччині».

Такі завдання спрямовані на узагальнення матеріалу, осмислення причинно-наслідкових зв'язків і формування власних висновків щодо історичного значення «Празької весни». Поєднання дискусії на практичному занятті з індивідуальною письмовою роботою в Moodle стимулює самостійну діяльність здобувачів вищої освіти, поглиблює аналітичне опрацювання навчального матеріалу та підвищує загальну ефективність освітнього процесу.

Контроль рівня засвоєння навчального матеріалу здійснюється за допомогою тестування в середовищі Moodle, яке включає різноманітні завдання та забезпечує оперативний зворотний зв'язок.

Технологію мікронавчання доцільно застосовувати не лише для вивчення історії Чехословаччини, а й під час опрацювання інших тем курсу, пов'язаних із демократичними та антикомуністичними рухами в країнах Центрально-Східної Європи. Зокрема, це стосується подій Угорської революції 1956 р., діяльності незалежного профспілкового руху «Солідарність» у Польщі та інших. Ці теми також вирізняються високою насиченістю подій, фактів і ключових персоналій, що потребує чіткого та послідовного структурування навчального матеріалу.

Використання мікронавчання дозволяє подати такі теми у вигляді коротких тематичних мікромодулів, у межах яких послідовно розглядаються передумови, перебіг і наслідки подій. Розміщення на платформі Moodle презентацій, відеофрагментів, аналітичних завдань і тестів забезпечує інтеграцію фактологічного матеріалу з аналітичними вправами та елементами самостійної роботи студентів.

На основі цих мікромодулів можна сформувати узагальнювальний модуль, присвячений демократичним революціям у країнах Центрально-Східної Європи, у межах якого студенти виконують порівняльний аналіз різних шляхів суспільних трансформацій. Такий підхід сприяє кращому засвоєнню складного історичного матеріалу, розвитку критичного мислення та підвищенню навчальної мотивації здобувачів вищої освіти.

Висновки з дослідження і перспективи подальших наукових розвідок. Технологію мікро-навчання доцільно використовувати в поєднанні з традиційними навчальними програмами в умовах змішаного навчання, де мікромодуль виступає структурним елементом більшого модуля. Це дозволяє адаптувати складний навчальний матеріал, підвищити мотивацію студентів, забезпечити індивідуалізацію навчання та досягнення чітко визначених результатів. У сучасних умовах цифровізації та поширення дистанційного навчання мікронавчання виступає ефективним інструментом модернізації освітнього процесу, зокрема у викладанні курсу «Історія країн Центрально-Східної Європи II половини XX – початку XXI ст.». Перспективи подальших досліджень включають інтеграцію адаптивних і персоналізованих елементів мікронавчання, оцінку ефективності мікромодулів, а також опитування студентів для визначення впливу мікронавчання на мотивацію, автономність і розвиток критичного мислення.

References

1. Величко В. Є., Федоренко О. Г. Організація навчальної діяльності за технологією мікронавчання під час пандемії COVID-19. *Технології електронного навчання*. 2020. № 4. С. 67–75.
Velychko, V. Ye., Fedorenko, O. H. (2020). Orhanizatsiia navchalnoi diialnosti za tekhnolohiieiu mikronavchannia pid chas pandemii COVID-19 [Organization of educational activities using microlearning technology during the COVID-19 pandemic]. *Tekhnolohii elektronnoho navchannia – E-learning technologies*, 4, 67–75. [in Ukrainian].
2. Глазунова О. Г., Кравченко В. М., Саяпіна Т. П., Волошина Т. В., Корольчук В. І. Вплив технології мікронавчання на мотивацію та академічні досягнення здобувачів вищої освіти. *Відкрите освітнє E-середовище сучасного університету*. 2024. № 17. С. 30–41.
Hlazunova, O. H., Kravchenko, V. M., Saiapina, T. P., Voloshyna, T. V., Korolchuk, V. I. (2024). Vplyv tekhnolohii mikronavchannia na motyvatsiiu ta akdemichni dosiahnennia zdobuvachiv vyshchoi osvity [The impact of micro-learning technology on the motivation and academic achievements of higher education students]. *Vidkryte osvittnie E-seredovyshe suchasnoho universytetu – Open educational e-environment of a modern university*, 17, 30–41. [in Ukrainian].
3. Глазунова О., Корольчук В., Волошина Т., Саяпіна Т. Процедура реалізації технології мікронавчання у закладах вищої освіти. *Фізико-математична освіта*. 2024. Том 39. № 2. С. 29–34.
Hlazunova, O., Korolchuk, V., Voloshyna, T., Saiapina T. (2024). Protsedura realizatsii tekhnolohii mikronavchannia u zakladakh vyshchoi osvity [Procedure for implementing microlearning technology in higher education institutions]. *Fizyko-matematychna osvita – Physics and mathematics education*, 2 (39), 29–34. [in Ukrainian].
4. Литвинова С. Г. Мікронавчання ІК – технологій педагогів в умовах онлайн-марафону як парадигма цифрової трансформації освіти. *Вісник НАПН України*. 2021. № 3 (1). С. 1–6.
Lytvynova, S. H. (2021). Mikronavchannia IK – tekhnolohii pedahohiv v umovakh onlainovoho marafonu yak paradyhma tsyfrovoi transformatsii osvity [Micro-learning of teachers in the conditions of an online marathon as a paradigm of digital transformation of education]. *Visnyk NAPN Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, 3 (1), 1–6. [in Ukrainian].
5. Сікора Я. Б. Мікронавчання як провідна ідея електронного навчання. *Сучасні цифрові технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи: матеріали XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Тернопіль, 9–10 листопада, 2023 р.)*. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. С. 167–169.
Sikora, Ya. B. (2023). Mikronavchannia yak providna ideia elektronnoho navchannia [Microlearning as the leading idea in e-learning]. *Suchasni tsyfrovi tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia: dosvid, tendentsii, perspektvyu: materialy XII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii (m. Ternopil, 9–10 lystopada, 2023 r.) – Modern digital technologies and innovative teaching methods: experience, trends, prospects: materials of the XII International Scientific and Practical Internet Conference (Ternopil, November 9–10, 2023, Ternopil: TNPU im. V. Hnatiuka*, 167–169. [in Ukrainian].
6. Ципляк Н. Використання мультимедійних технологій при викладанні курсу «Історія країн Центрально-Східної Європи другої половини XX – початку XXI ст.». *Матеріали науково-практичної конференції «Сьомі Флорівські читання»*. Чернівці, 2021. С. 114–116.
Tsypliak, N. (2021). Vykorystannia multymediinykh tekhnolohii pry vykladanni kursu «Istoriia krain Tsentralno-Skhidnoi Yevropy druhoi polovyny XX – pochatku XXI st.» [The history of Central and Eastern European countries in the second half of the 20th century and early 21st century]. *Materialy naukovo-praktychnoi konferentsii «Somi Florivski chytannia» – Materials from the scientific and practical conference «Seventh Floriv Readings, Chernihiv*, 114–116. [in Ukrainian].
7. Skinner, B. F. (1954). The science of learning and art of teaching. *Harvard Education Review*, 24, 86–97. [in English].

Tsypliak Nataliia

<https://orcid.org/0000-0002-7874-1277>

Researcher ID GQI-3066-2022

Scopus Author ID 59241744800

PhD in Historical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of the World History and International Relations,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: nata.tsypliak@gmail.com

MICRO-LEARNING TECHNOLOGY AS A TOOL FOR MODERNIZING THE TEACHING OF CENTRAL AND EASTERN EUROPEAN HISTORY

The purpose of the article is to provide a theoretical justification for microlearning technology as a tool for modernizing the teaching of the academic discipline «History of Central and Eastern European Countries» in the context of the digitalization of education, as well as to identify the features of its implementation in distance and blended learning formats.

The research methodology combines general scientific and special pedagogical methods. Analysis, synthesis, generalization, and systematization were used to study scientific and pedagogical literature on digital educational technologies and microlearning. A comparative method was used to compare traditional and innovative approaches to the organization of the educational process, as well as structural and functional analysis to determine the essence, principles and characteristics of microlearning. A modeling method was used to justify the procedure for introducing microlearning in the teaching of the history of Central and Eastern European countries.

The scientific novelty of the research lies in deepening the understanding of the pedagogical possibilities of microlearning technology in the process of teaching historical disciplines, in particular the course «History of Central and Eastern European Countries». It also lies in the systematization of the key characteristics and principles of microlearning, taking into account the specifics of digital, distance, and blended learning formats, and in the justification of a phased model for the implementation of microlearning as an effective tool for increasing learning motivation, individualizing the educational process and developing the professional competencies of higher education students.

Conclusions. Microlearning technology is an effective tool for modernizing the educational process, especially in the context of distance and blended learning. It allows for the structured presentation of educational material in the form of autonomous micro-modules, the combination of multimedia and interactive elements, the stimulation of student activity and the enhancement of their learning motivation.

Keywords: *microlearning, distance learning, blended learning, digital educational technologies, micromodule.*

Стаття надійшла до редакції 16.12.2025 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Янченко Т. В.